

Αξιότιμοι προσκεκλημένοι, Αγαπητοί σύνεδροι,

Κυρίες και κύριοι,

Σας ευχαριστώ πολύ για την ιδιαίτερη τιμή, και την ευκαιρία που μου δίνετε να καταθέσω σήμερα, απ' αυτό εδώ το βήμα, τις σκέψεις μου σχετικά με την Ανάπτυξη και το πώς ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει, όχι μόνο βασικό της πυλώνα, αλλά και καταλύτη για την άμεση μεταφορά της δυναμικής του σε πολλούς άλλους κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Πριν από λίγες ημέρες, η έκθεση Global Competitiveness Report του World Economic Forum (WEF) αποτύπωσε με αδυσώπητη ευκρίνεια την καθοδική πορεία της Ελλάδας στον παγκόσμιο χάρτη της ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με την έκθεση, επιχειρήσεις και επενδυτές καλούνται να υπερκεράσουν πλήθος θεσμικά, φορολογικά, γραφειοκρατικά και χρηματοδοτικά εμπόδια, γεγονός που επιδεινώνει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και φέρνει πλέον την Ελλάδα στην 87η θέση μεταξύ 137 χωρών.

Δυστυχώς, παρά τα στρατηγικά πλάνα που έχουν εκπονηθεί, όπως το «Greece 10 years ahead” της McKinsey ή ο Οδικός Χάρτης 2021 του ΣΕΤΕ, το πολιτικό σύστημα της χώρας δεν δείχνει ότι είναι σε θέση να προωθήσει ένα σαφές και συνεκτικό σχέδιο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής, ούτε σε βραχυχρόνιο, ούτε σε μακροχρόνιο ορίζοντα. Η καθημερινή διαχείριση της κρίσης, η ατέρμονη διαπραγμάτευση με τους Θεσμούς, η ανηλεής προσπάθεια εξεύρεσης δημοσιονομικών πόρων και η αναπόφευκτη συρρίκνωση του διαθέσιμου πολιτικού χρόνου έως τις επόμενες εκλογές, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια, είτε για πρακτικά μέτρα άμεσης απόδοσης, είτε για οραματικό σχεδιασμό μακράς πνοής.

Ρεαλιστική προσέγγιση, άμεση αποτελεσματικότητα

Πέρα από τη συζήτηση για το παραγωγικό μοντέλο που θα θέλαμε να επικρατήσει σε πέντε ή δέκα χρόνια, οι περισσότεροι από εμάς καταλαβαίνουμε διαισθητικά ότι, σήμερα, η έξοδος από την κρίση επιβάλλει την άμεση αναθέρμανση των κλάδων που μπορούν να σταθούν με αξιώσεις στο διεθνή ανταγωνισμό και να πετύχουν άμεσα και πολλαπλασιαστικά οφέλη, συμπαρασύροντας ταυτόχρονα και άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας. Καταλαβαίνουμε, επίσης, ότι η πραγματική ανάπτυξη δεν θα προκύψει από τους δανειστές ή από κάποιον από μηχανής θεό. Θα προκύψει μόνον όταν συνειδητοποιήσουμε ότι τις απαραίτητες συνθήκες θα τις διαμορφώσουμε εμείς οι ίδιοι, έτσι ώστε να εξυπηρετούν τις ανάγκες μας, σήμερα και στο μέλλον.

Αν υπάρχει ένας κλάδος που συγκεντρώνει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά και μπορεί κατεξοχήν να υπηρετήσει ένα τέτοιο όραμα, αυτός είναι ο Τουρισμός. Στην αντίστοιχη έκθεση παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας του Τουρισμού του WEF, η Ελλάδα κατάφερε, μέσα σε δύο χρόνια, να βρεθεί στην 24η θέση μεταξύ 141 χωρών, κερδίζοντας 7 θέσεις σε σχέση με το 2015 και επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό όσων πιστεύουμε ότι ο Τουρισμός παραμένει ένας από τους βασικούς πυλώνες της μεγέθυνσης του εθνικού μας προϊόντος.

Ανάπτυξη σήμερα

Το 2017, η Ελλάδα θα καταγράψει ένα νέο ιστορικό ρεκόρ όσον αφορά τις τουριστικές αφίξεις. Σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας, ο αριθμός των επισκεπτών φέτος αναμένεται να υπερβεί τα 30 εκατομμύρια, ένα πραγματικό ορόσημο για τον ελληνικό Τουρισμό, το οποίο υπογραμμίζει emphaticά τις προοπτικές του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Παράλληλα, η Τράπεζα της Ελλάδος επιβεβαιώνει ότι κατά το πρώτο εξάμηνο του 2017 καταγράφεται αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό κατά 7,1%, σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, ενώ ειδικότερα για τον Ιούνιο του 2017, το ταξιδιωτικό ισοζύγιο εμφανίζει πλεόνασμα 1,915 δισ. ευρώ, ενισχυμένο κατά 15,5% γογ (Ιούνιος 2016 - 1,658 δισ. ευρώ). Σύμφωνα με εκτιμήσεις αναλυτών, το 2018 η συμμετοχή του Τουρισμού στο ελληνικό ΑΕΠ αναμένεται να αγγίξει το 20%, ενώ σημαντικό όφελος θα υπάρξει και στην απασχόληση (25% του συνόλου των θέσεων εργασίας).

Το ελληνικό τουριστικό θαύμα, μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας

Σε πρόσφατη ομιλία του, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Τουρισμού, ο Γενικός Γραμματέας του UNWTO, κ. Τάλεμπ Ριφάι, δεν δίστασε να εκφράσει το θαυμασμό του για το ελληνικό τουριστικό προϊόν, επισημαίνοντας ότι "την περίοδο 2016-2017, η Ελλάδα κατάφερε να πετύχει ένα μικρό θαύμα, με ρυθμούς τουριστικής ανάπτυξης 7%, σχεδόν διπλάσια από τον παγκόσμιο μέσο όρο."

Ο λόγος για τον οποίο ο ελληνικός Τουρισμός εμφανίζει σταθερότητα και θετικές αποδόσεις, ενισχύοντας ουσιαστικά την απασχόληση, το ΑΕΠ και τα δημόσια έσοδα καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης, είναι ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη αντιλήφθηκαν, από την πρώτη στιγμή, ότι μπορούσαν να θωρακίσουν τις επιχειρήσεις τους και να εκμεταλλευτούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που τους προσφέρει η Ελλάδα, συσπειρώνοντας δυνάμεις και ακολουθώντας μια στοχευμένη στρατηγική. Το όραμα του τουρισμού μας ήταν -και παραμένει- η ανάδειξη της Ελλάδας ως ένας από τους καλύτερους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως.

Τα χρόνια της κρίσης, προορισμοί όπως η Μύκονος, η Σαντορίνη, η Κρήτη και η Χαλκιδική κατάφεραν να αυτονομηθούν, σε σημαντικό βαθμό, από την αρνητική εικόνα της Ελλάδας που προέβαλλαν τα διεθνή μέσα επικοινωνίας, αναβαθμίζοντας την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών τους, βελτιώνοντας τις δεξιότητες των επαγγελματιών του κλάδου, προστατεύοντας το περιβάλλον και αναδεικνύοντας τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα μέσα από την αξιοποίηση εργαλείων του σύγχρονου μάρκετινγκ.

Ο ελληνικός Τουρισμός μπορεί -από σήμερα κιόλας- να αποτελέσει βασικό μοχλό ανάπτυξης και να προσθέσει αξία στο εθνικό προϊόν, να στηρίξει την απασχόληση και, ταυτόχρονα, να συμπαρασύρει πολλούς άλλους κλάδους της οικονομίας, όπως η αγροτική παραγωγή, η μεταποίηση, το εμπόριο, οι μεταφορές, η κτηματαγορά, οι κατασκευές κ.ά.

Τουρισμός και απασχόληση

Μία από τις πλέον επίκαιρες συζητήσεις που διεξάγονται αυτή τη στιγμή σε πανευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, αφορά την ψηφιακή οικονομία και το πώς αυτή επιδρά αρνητικά στην αγορά εργασίας. Ο τουρισμός, αν και ένας από τους κλάδους που επηρεάζονται άμεσα από την ψηφιακή επανάσταση, θα παραμείνει κατά βάση ένας κλάδος εντάσεως εργασίας, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην ανάσχεση της ανεργίας, ιδιαίτέρως των νέων.

Σήμερα, ο Τουρισμός συνδέεται, άμεσα ή έμμεσα, με το 10% του ΑΕΠ και της απασχόλησης στην Ευρώπη, ενώ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του WTTC, τα επόμενα 10 χρόνια μπορεί να προσθέσει περισσότερες από 5 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας σε ολόκληρη την ΕΕ.

Ειδικότερα στην Ελλάδα, από τις 263.145 νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν το πρώτο 7μηνο του 2017, οι 225.260 (~86 %) αφορούσαν τους κλάδους τουριστικών καταλυμάτων και εστίασης.

Στο σημείο αυτό επιτρέψτε μου να διευκρινίσω το εξής: Υπάρχουν πολλές παρανοήσεις όσον αφορά το θέμα Τουρισμός και απασχόληση, με σημαντικότερες όλων την εποχικότητα και το μισθολογικό. Το στερεότυπο που θέλει τις τουριστικές επιχειρήσεις να προσφέρουν υποαμειβόμενη εργασία χαμηλής εξειδίκευσης δεν ανταποκρίνεται στη σημερινή πραγματικότητα. Οι μισθοί στον τομέα του Τουρισμού κυμαίνονται αρκετά πάνω από το μέσο όρο, τόσο για τα στελέχη, όσο και για το υπόλοιπο προσωπικό. Από την άλλη, η επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν, την οποία πασχίζουμε να πετύχουμε μέσα από την αναβάθμιση και τη διαφοροποίηση του τουριστικού μας προϊόντος, θα βοηθήσει την εργασία στον Τουρισμό να πάψει να θεωρείται εποχική. Η αγωνία μας, λοιπόν, έχει περισσότερο να κάνει με το πώς θα βρούμε τους κατάλληλους ανθρώπους και πώς θα μπορέσουμε να αποτρέψουμε τη φυγή τους εκτός Ελλάδας.

Ο Τουρισμός είναι το παρόν και το μέλλον

Κυρίες και κύριοι,

Μέχρι το 2020, ο αριθμός των τουριστών που θα θελήσουν να επισκεφθούν την Ευρώπη αναμένεται να πλησιάσει τα 700 εκατομμύρια (από το σημερινό επίπεδο των 550 εκατομμυρίων). Η Ελλάδα, με τη φυσική ομορφιά, την ιστορική κληρονομιά και την ποιότητα των τουριστικών της υπηρεσιών, μπορεί κάλλιστα, έως το 2021, να προσελκύσει 35 εκατ. επισκέπτες και 20 δισ. ευρώ έσοδα. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΣΕΤΕ, προϋπόθεση για κάτι τέτοιο είναι να επενδυθούν περίπου 5-7 δισ. ευρώ στην κατασκευή νέων καταλυμάτων 4 και 5 αστέρων, να ανακαινιστούν οι υπάρχουσες υποδομές και να αξιοποιηθούν οι νέες τεχνολογίες.

Φανταστείτε, για παράδειγμα, την ανάπτυξη εφαρμογών 'επαυξημένης πραγματικότητας' (augmented reality) οι οποίες θα μας επιτρέπουν να κάνουμε τριδιάστατους περιπάτους σε αρχαιολογικούς χώρους, όπως ο Παρθενώνας, η Ολυμπία, η Κνωσός ή η Βεργίνα, ή την κατασκευή θεματικών πάρκων βασισμένων στην ελληνική μυθολογία.

Με τέτοιες κινήσεις θα μπορέσουμε να εισχωρήσουμε σε αγορές τουριστών με μεγάλη καταναλωτική δύναμη, και παράλληλα να επεκτείνουμε την τουριστική περίοδο στους 9 με 10 μήνες, αναδεικνύοντας νέα τουριστικά προϊόντα δίπλα στα βασικά όπως το 'Ηλιος & Θάλασσα,

το CityBreak, ο πολιτιστικός και θρησκευτικός Τουρισμός, ο ναυτικός τουρισμός, ο συνεδριακός και ο ιατρικός τουρισμός κ.ά.

Φυσικά, απαραίτητη προϋπόθεση για όλα τα παραπάνω είναι ο πολιτικός κόσμος και η δημόσια διοίκηση να κατανοήσουν τη στρατηγική σημασία του κλάδου και να απομακρύνουν τα όποια εμπόδια υπονομεύουν την περαιτέρω ανάπτυξή του.

Συμπέρασμα

Κυρίες και κύριοι,

είμαι πεπεισμένος ότι η κρίση, κάθε κρίση, έχει και τη γόνιμη πλευρά της. Αρκεί να κινηθούμε ευθεία εμπρός και όχι κυκλικά. Να προχωρήσουμε σε μεταρρυθμίσεις που θα μας δώσουν μεγαλύτερο βαθμό ελευθερίας σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Ο τουρισμός μπορεί να γίνει ο καταλύτης και το παράδειγμα για την υλοποίηση ενός εθνικού οράματος. Η χώρα μας έχει όλα τα προσόντα να γίνει μια παγκόσμια δύναμη στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών. Μια χώρα όπου Έλληνες και ξένοι θα θέλουν να ζουν μόνιμα ή προσωρινά. Μια χώρα που θα ανασχεδιάσει και θα στρέψει την παιδεία, την υγεία, την αγροτική παραγωγή, τη μεταποίηση, το εμπόριο, την τεχνολογία, τις μεταφορές, την ενέργεια και τη ναυτιλία της στην κατεύθυνση της παροχής υπηρεσιών παγκοσμίως υψηλού επιπέδου.

Το μήνυμα όσων συμμετέχουν και επενδύουν στον κλάδο είναι σαφές: ο Τουρισμός δημιουργεί εθνικό προϊόν και θέσεις εργασίας, προσελκύει επενδύσεις και στηρίζει την περιφερειακή ανάπτυξη.

Αν θέλουμε να διαφυλάξουμε όσα έχουμε ήδη πετύχει και να ενισχύσουμε ακόμη περισσότερο την ανταγωνιστική μας θέση στη παγκόσμια τουριστική Αγορά, θα πρέπει να απομακρύνουμε τα εμπόδια που υποσκάπτουν την ανάπτυξη, και παράλληλα να αξιοποιήσουμε και να ενισχύσουμε τη συνεργασία μας με την ΕΕ σε θέματα εκπαίδευσης, νέων τεχνολογιών, βιώσιμης ανάπτυξης και προστασίας του φυσικού και του ιστορικού μας πλούτου.

Είναι η ώρα των υγιών παραγωγικών δυνάμεων της χώρας να συμφωνήσουν στο εθνικό όραμα που θα μας βγάλει από την κρίση. Οι θετικές εξελίξεις δεν είναι προϊόν της τύχης, αλλά αποτέλεσμα καλής προετοιμασίας και σκληρής δουλειάς.

Μόνον έτσι θα μπορέσουμε να κληροδοτήσουμε ένα ισχυρό μέλλον και μια λαμπερή Ελλάδα στα παιδιά μας.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.